

osvetljen prozor sa puzavicom

Sa ulice vidim svetiljku to zlato
 što nad vašim stolom tako jako belim
 nad praznikom hleba i crvenog vina
 naginje svet topli ravnomernu ružu
 Sa ulice vidim vaše sobno bilje
 i znam kako srećno peva puzavica
 kako štiti ovo zelenilo malo
 od iznenađnika razbojnika naglih
 što bi mogli stolnjak da vam odvijore
 i da vam odnesu fino belo rublje
 Sa ulice vidim da zavesa vaša
 lagana kao oblak čuti
 pa ne dodje nikad zemljotres nijedan
 iznenađno sasvim jako da izmeni
 raspored stalni vašeg nameštaja
 Sa ulice gledam vaš prozor dugo
 i ne znam da li sam srećna ili tužna
 što znam da nikada još niču zvezda
 iz ovoga svemogućeg mraka
 kroz taj prozor nije smela ući
 i na vašem čelu bolno prenočiti.

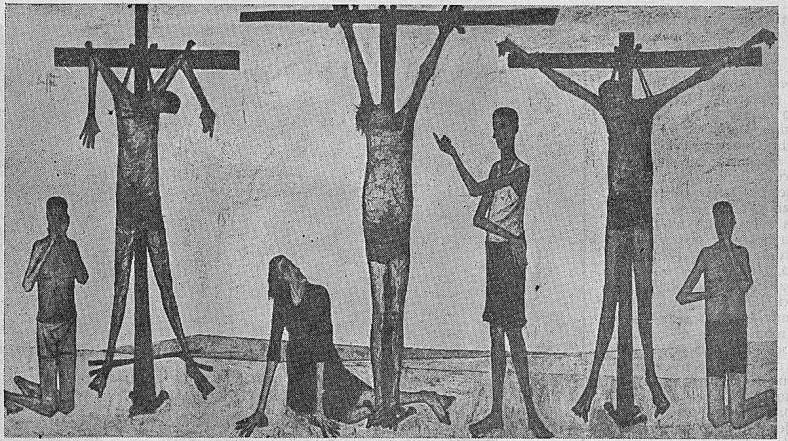
uspudna strana na brdu

Pošli smo i jednom možda ćemo stići
 do samoga srca zelenih bregova
 Zagrljeni pošli i slutimo ružu
 kako se topi pod nama
 kao zrela jagoda, kao tamna kupina
 i već nas obuzima ždunje kupinovo
 Mlađi izdanci izvijaju se iz listova
 i brzo nastu i pružaju se
 i ružičasto trnje kupinovo
 dolazi nam do krvi
 Kraj je leta a neugledni cvetovi
 razodevaju se kraj puta
 pa ostaju bez latica i ljubavi
 Naše oči zrele od plodova u zlatu
 i hrani nas kupinama za svet
 koji čeka da dodjemo zaljubljeni.

harmonija stanovanja

Dalje od vaših soba od glavobolje od mutne
 od mirisa na nameštaj jadovitoga sjaja
 Dalje od stakla potmuloga te izložbe krhkosti
 i glasa bez muzike
 Ođavno velikozlatasti okviri
 uramljuju vaše oči dirljivo
 i tako tužno i strpljivo vas čuvaju
 kao što vaši gobleni prigušuju
 vreme od hiljadu tankih i sićušnih
 uboda iglom
 Ođavno su ove sobe prepune
 ođavno su vaši ormani krcati
 haljina kao cveće
 i nežnijih i najljepših od svih latica
 povenulih u tamu
 Makar za daleke bele od bregove od pene
 Makar za oblake bele od ovog umora začu
 i biće nežna i liće jasna
 lepota razgovora.

Jasna MELVINGER

bernard buffet

raspeće, 1951

razgovor sa mladim piscem, prijateljem

Imao je razloga da bude zabrinut kada mi je govorio da mu davno već predata knjiga čeka u izdavačkom preduzeću čitavu godinu, i da je neizvesno koliko će još čekati, jer „ima toliko u-glednih autsajdera koji uleću preko reda: nemaju dobre knjige, ali imaju zvučno ime i po koju titulu“. Da ga bodrim nisam mogao, da ga tešim — nisam hteo. Mada sam u tom trenutku bio okrenut više njemu no sebi, radoznalo otvoreno za njegov lični problem, u kome je možda bio otičen po koji od problema čitave njegove generacije koja pokazuje neobičnu darovitost, ali i isto toliko neobično otusustvo smisla za onu vrstu javnog manifestovanja svog prisustva koji predstavljaju dragocenu privilegiju mladosti; za onu vrstu kolektivnog angažovanja pod nekom literarnom zastavom koja bi ih ne samo okupila već i bila njihova, obojena svežim bojama jednog novog senzibiliteta, onom pokretačkom neophodnošću koju Eliot tačno formuliše: „Svaka generacija prilazi posmatranju umetnosti sa svojim kategorijama ocenjivanja, postavljajući umetničke sopstvene zahteve, i koristi umetnost na svoj način“. Iskustvo nekog dugogodišnjeg skeptička verovatno bi bilo u stanju da svaki kolektivni literarni cilj mladih izjednači sa fatamorganom, a da u rovovima nasuprot njihovom vidi ne mali broj vetrenjača. Ali nijedna generacija koja se snažno obeležila u istoriji ma koje,

pa i naše kulture, nije bila bez tih fatamorgana i bez tih vetrenjača. Izgleda da one nisu rezultat otusustva ličnih problema i duhovne šturosti, već naprotiv, bogatstva ličnosti i punoće duha. Kada je reč o mladima, takvo osećanje koje prevazilazi okvire egoističkog stvaralačkog „Ja, makar to izgledalo paradoksalno, takodje spada u talenat.“

No naš razgovor se nije kretao širokom trasom tzv. principijelnih pitanja, niti je imao u vidu ono što bi Matić nazvao „totalnim problemom generacije“: bio je to tek razgovor o sitnim, praktičnim problemima, koji su — ustaloim ne samo oni — zajednički čitavoj mladoj generaciji.

Pitao sam ga, pomalo naivno, pomalo preozbiljno, ko je kriv za zlu sudbinu njegove knjige, i za dobru sreću „autsajdera“. Bio je spreman da mi se nasmeje: „Pa to znaju svi“. Pogledao me je još jednom, ali ozbiljnije: „A ti se pravíš lud. Izdavači, naravno. Redakcije. Vezze. I to što se godine raznih javnih zasluga kod nekih koji su rešili da budu pisci tretiraju kao godine literarnih zasluga.“

I bio sam još jednom naivan kada sam ga pitao otkud izdavačka preduzeća i njihove redakcije znaju da se radi o autsajderima, i još jednom mi je rekao: „Pa to znaju svi!“

Da li baš svi, p'tao sam dalje. I pitao sam za koliko je tih njegovih „autsajdera“ napisano da su autsajderi. Pobjroja sam dva tri imena, i pošto sam proverio da i njih uključuje u „kolo autsajdera“, naveo mu ne mali broj prikaza povodom poslednjih knjiga tih pisaca, pisanih uglavnom od strane mladih, prikaza koji nisu ništa drugo od kompaktna serija panegirika. I pitao sam ga, dalje, da li može ukazati na par trezvenih kritičkih zapažanja o tim delima — odraz onog što „znaju svi“ —; nije, naravno, mogao da učini to. Najzad smo se složili da javno mnjenje, u koje odgovorni po izdavačkim kućama takodje spadaju, biva formirano, kada je reč o piscima, pisanom reči. Prommljao je, pomalo za sebe, na kraju, da su pisci o kojima je bilo reči uticajni, da imaju pozicije, i da ne biraju sredstva da te pozicije zadrže.

Malo je čutao, a onda dosta rezignirano odmahnuo rukom: „Krivi su ti kritičari“. Petsetio sam ga da je i on, mada ne kritičar, u raznim i to vrlo uglednim listovima i časopisima, objavio otprilike dva puta više članaka no što iznosi njegovo „originalno“ delo. Rekao sam mu da sam dugo i uzalud očekivao da će ti članci poneki nešto od njegovih temperamentalnih usmenih stavova o našoj tekućoj književnosti koja ga pre svega interesuje; bilo bi normalno. Umesto toga, ti članci su redovno bili uvučeni u čau-re nekih opštih, „većnih“ problema, kojima, budimo iskreni,

njegovo pero još uvek nije dotaklo. Rekao sam mu, misleći na neke njegove drugove, da njegov slučaj ne smatran usamljenim. „Pravíš se lud“, kazao je još jednom, sada očigledno ozlovoljen. A znaš našu situaciju. Svaka neoprezna reč može da izloži parče naše proze ili pesme besomućnim rafalima od kojih ne bi ostao čitav ni neki Fokner. A do onog što mi je najprisnije, ipak mi je, izvini, najviše stalo. I ne samo meni!“

Nadneo se nad svoj bitfek, a onda ga zalio dobrim gutljajem crnog. „A onda, stvarno, da sednem da napišem nešto u onom smislu u kome pričamo za stolom, ti i ja, ja i drugi, ko bi to štampao? Nema redakcije koja ne bi „glat“ odbila, sem onih koje su zavadjene, pa im dobro dođe da neko štrbne one s druge strane. Samo, onda ti niko ne kaže vidi što je čestit i hrabar, već vidi što je poltron. I kažu ti: priznaj koliko su te platili. Treba mladi da imaju svoj časopis, eto“, rezimirao je mudro.

Složio sam se s ovim poslednjim. Rekao sam, ipak, da nisam uveren da jedan takav objektivni minus, kakav je nedostatak časopisa mladih, može da parališe čitavu jednu generaciju, svaku njenu opštnju pobudu ili tendenciju. Nije reč samo o odnosu prema neegzistentnim piscima, naravno. Predložio sam mu da od tih koji su pokušali da napisu takve članke, pa su ih redakcije odbijale, zatražimo te rukopise. pa da, eventualno, makar i o svom trošku, izdamo jednu zbirku takvih napisa.

Zamislilo se dobro, ali se nije setio ni odbijanih tekstova, ni redakcija koje su ih odbijale.

A onda mi je, bez želje da dalje polemise, malo rastužen, možda malo „uhvaćen“ četvrtom već časom crnog, ispričao dve tužne priče o dva svoja druga, mlada ali vrlo afirmisana, kojima su otvorena vrata većine naših publikacija. Jednom, koji je svom intimnom uverenju uprkos, svom stvarnom stavu nasuprot, pisao o knjizi jednog „autsajdera“, ali u listu tog „Autsajdera“, „raspadajući se od patetike i pohvala; izmislio je planinu i počeo da planinari u prazno, i da vidiš, nije bio jedini. Danga, kažem ti!“ I o drugom, koji je pred njim čestitao jednom mladom kritičaru „što je imao smelosti da o jednoj izmišljenoj ličnosti ove literature kaže oštru i pravu reč“, i koji je opet pred njim, ali i pred tom „izmišljenom ličnošću o kojoj treba reći oštru i pravu reč“, nagradio otusutnog mladog kritičara kao „snušenog i nepismenog podvornika koji se ustudio da na prostoru obične beleščice kaže o jednom zaslužnom piscu tolike pogrde i zlobe“.

Ali sigurno je, da izvesne tamne površine na licu jedne literature postaju neprijatne mrlje na obrazima mladih.

Miloš VASIĆ

petar hadži boškov

kratak iz ateljea

